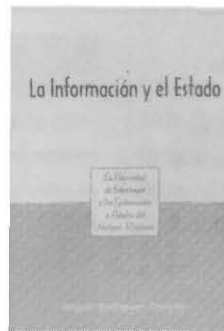

RODRÍGUEZ CANCHO, Miguel, *La información y el Estado. La necesidad de interrogar a los gobernados a finales del Antiguo Régimen*, Universidad de Extremadura, Cáceres, 1992, 178 pp.

A mesura que avançava el segle XVIII però sobretot en el següent, els diferents governs espanyols –aixoplugats sota el que ara en diem monarquia absoluta– projectaren una bateria de qüestionaris sobre els seus súbdits/governats. qüestionaris que aplegaven una llarga rècula de demandes sobre la situació econòmica, religiosa, administrativa, cultural, etc., de cada regió. Concretament, pel que fa a Extremadura, on se circumscriu aquesta anàlisi de Rodríguez Cancho, foren un total de seixanta-set els sondejos que les diferents administracions realitzaren entre 1711 i 1829, dates *a quo* i *ante quem* del monogràfic que ara ens ocupa. I és sobre aquest material documental que l'historiador basteix les seues recerques.

Dues són les demandes bàsiques: de primer, una d'intrinseca a aquests pioners dels tests sociològics. Les solucions pertanyen al camp d'anàlisi de la història política i cultural molt més que no al de la història pròpiament sociològica, com serà el cas de la segona, l'extrínseca, d'aquestes demandes. Això és, haurem de saber primer *per què* és que hom sent la necessitat d'aquestes inquisicions per a poder després estudiar *quin* és el resultat d'aquests interrogatoris, quines són les contestacions que en donarà el poble. Unes contestacions òbviament condicionades per les coordenades professionals, religioses o econòmiques de cada

un dels individus interrogats. Serà a partir d'aquestes contestacions que podrem alçar l'anàlisi, la història, des de diversos fronts: el de la reconstrucció sociològica o el de la difusa història de les mentalitats, passant, si hom vol, per l'anàlisi micro.

Ens trobem, doncs, davant d'un seguit de canvis de coordenades polítiques i culturals, canvis els noms dels quals podríem aplegar sota un únic apel·latiu no exempt d'imprecisions: el de la Il·lustració. Així, almenys, és com la historiografia en ús no dubta a titllar el quefer polític de Carles III i, més problemàticament, el del seu successor. Ens trobem davant el que

Foucault anomenarà la voluntat de saber. Una voluntat que coincideix, s'hi sobreposa, a la progressiva irreversible consolidació de la raó com a vehicle, instrument, per a la consecució de la felicitat privada o, com en aquest cas, del benestar social. I això no afecta només l'àmbit de la cosa política o cultural.

És precisament en aquesta fractura, en aquesta transició d'un *episteme* –com diria el mateix Foucault– que amaga, o simplement ignora un altre que pretén saber, i saber-ho tot, on s'hi centra aquest ben suggerent estudi de Cancho que, si bé no exhaureix totes les traces d'una problemàtica tan rica de matisos, n'és una sòlida primera exposició de les qüestions en litigi. **M.B.**

LFE. *Revista de lenguas para fines específicos*, núm. 0/ Junio-Julio 1993. Universidad de Las Palmas de Gran Canaria. 70 pp.

L'estudi de llengües amb —o millor caldria dir *des de*— finalitats específiques, començà a practicar-se a partir dels seixanta, tot coincidint amb dos fenòmens que començaven a ser ja característics de les societats occidentals: la puixant especialització tècnica i la consolidació de l'anglès com a llengua, *de facto*, universal. És per això mateix que, més que no parlar de llengües, caldria centrar-se en un únic cas: l'anglès. Nasqué així el que tècnicament es coneix com a ESP, és a dir, l'*English for Specific Purposes*: l'estudi de l'anglès amb finalitats específiques. Si precisem més encara, valdria a parlar de l'estudi de l'anglès tècnic, d'aquell registre lingüístic que s'utilitza habitualment en el comerç d'idees en arquitectura, enginyeria, química, física i un prolix etcètera. Sintetitzant, l'estudi de l'anglès privatiu de les publicacions científiques, d'allò que es tendeix a considerar ciència amb majúscules. D'allò que no és humanística, *stricto sensu*. Convé no perdre això de vista.

Però aquesta especialització en l'estudi d'un idioma obeeix, essencialment, a una necessitat pràctica: la de proporcionar els futurs especialistes –i perdoneu la redundància, però n'és ben simptomàtica– amb el registre lingüístic adequat per desxifrar el que, sobre la seua matèria especialitzada, hi ha de bo publicat arreu del món. Publicat, evidentment, en

anglès. És a dir, i com expressa el títol d'un dels articles publicats en aquest número zero, ensenyar a llegir *sense llegir en si*. Especialització sobre l'especialització, doncs.

No resulta espuri –transcendent totes aquestes justificacions pragmàtiques– traure a col·lació ara tot aquell debat filosòfic sobre la raó instrumental i aquella altra, la general, que ha gaudit de diversos noms: *coneixement moral*, global, filosòfic, *complexivo*, etc. I no resulta de més perquè assenyala les mancances i febleses d'aquest coneixement instrumental –tecnificat, en dirà Habermas– tan avinent a la nostra

societat reificada, tecnificada, instrumentalitzada. Mancances i febleses que es fan paleses, també, en aquest cas, sociològicament ben interessant. No seré jo, però, qui insistisca massa en la fal·làcia d'un plantejament secessionista –malgrat, ja dic, totes les justificacions practicistes– d'una qualsevol llengua. Un plantejament que redunda encara més en el distanciament, fal·laç també però cada vegada més idiosincràtic de les nostres societats desenvolupades, entre les ciències *naturals* i aquelles altres de *socials*. Potser caldria mirar-s'ho des del punt de vista pràctic, exclusivament. Potser així ens beneficiaríem de tantes suspectes facilitats com les que sembla proveir l'estudi específic de l'anglès. **M.B.**

FERRER, Anacleto, *La reflexión del eremita. Razón, revolución y poesía en el Hiperión de Hölderlin*, Ediciones Hiperión, Madrid, 1993, 255 pp.

Hi ha autors que han gaudit del privilegi de transformar-se en clàssics en vida i el temps no ha fet sinó incrementar la seua importància; un d'aquests fou Friedrich Hölderlin, un dels poetes capdavanters del Romanticisme Alemany. Hölderlin s'ha convertit en una de les fonts que ens permeten d'accedir al *background* d'un moviment filosòfic de tanta transcendència històrica com fou el de l'Idealisme Alemany. Hölderlin, company d'estudis de Hegel i Schelling, transformat a causa de la seua "bogeria" en el "pobre Hölderlin", sintetitza en la seua vida i en la seua obra els seus ideals més purs, sense les concessions que els seus il·lustres companys es van veure forçats a realitzar davant les precàries condicions històriques de la gestació de la nació alemanya.

Una de les dificultats més destacades de l'Idealisme Alemany rau en la interpretació i adequada equivalència de les seues expressions i símbols. Aquesta tasca només és accessible a qui coneix en profunditat la totalitat de l'obra de l'autor tractat. El professor Anacleto Ferrer està plenament capacitat per fer això, ja que la seua dedicació a l'obra de Hölderlin ja ve des de lluny. A ella ha dedicat la seua tesi doctoral, i ha estat traductor de les excel·lents *Hiperión, Versiones previas* (1989) i, junt a Txaro Santoro, de *Vida, poesía y locura de Friedrich Hölderlin* (1988) de Wilhelm Waiblinger, ja publicades a l'editorial Hiperión. El llibre aavança farcint tres línies d'anàlisi complementàries:

Hiperión

filosòfica, històrica i literària, els tres àmbits de repercussió essencial de l'obra de Hölderlin, tot negant-se a la seua separació artificial en assumir la tesi de la importància constitutiva de la filosofia per a la poesia de Hölderlin. La primera línia, específicament filosòfica, procedeix a la reconstrucció minuciosa de l'univers ideològic del poeta, tot afegint una detallada anàlisi del concepte d'òrbita excèntrica com a nucli unificador d'*Hiperión*.

L'anàlisi històrica se centra en l'explicació de les relacions de Hölderlin amb el Jacobinisme dins del marc general de l'impacte de la Revolució Francesa en Alemanya. Finalment, ja en el terreny de la literatura, el llibre realitza una detallada anàlisi de les diverses formes literàries presents en l'*Hiperión* de Hölderlin, amb especial cura a l'incipient gènere epistolar. La garantia de traducció escrupolosa que ofereix Anacleto Ferrer no desmereix la sonoritat aconseguida en la seua versió al castellà dels versos del poeta, oferint al lector que s'inicia en l'estudi de Hölderlin l'oportunitat d'accedir als fragments més significatius de la seua obra capital. La profusió de notes a peu de pàgina i la completa bibliografia fan d'aquest llibre una de les millors obres de consulta que l'estudiós de Hölderlin pot trobar en castellà, una plataforma de partida imprescindible per a tot el que desitge aprofundir en l'obra del poeta.

X. Garcia Raffi

NAVARRO GARCÍA, Clotilde, *La educación y el nacional-catolicismo*. Colección Humanidades, 7. Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha, Cuenca, 1993, 105 pp.

La darrera proliferació d'estudis al voltant de l'educació sota la dictadura franquista no fa sinó sancionar el paper cabdal que tradicionalment hom ha atribuït a l'educació en la transmissió i el manteniment d'un o altre ordre de coses social i polític. La consideració de l'escola per la teoria crítica –sobretot per la hieràtica i encotillada oferta althusseriana– com un aparell de l'Estat, no ha esgotat la riquesa de possibilitats i aproximacions hermenèutiques que una institució com aquesta, valdria a dir que atàvica, ha suggerit i encara suggereix. Ni tampoc les consideracions sociològiques que entenen l'educació com un dels processos més importants, més bàsics i essencials, en la socialització de l'individu. I és que s'hi entremesclen moltes i diverses perspectives –psicologistes i sociològiques, polítiques i culturals, teòriques i pràctiques– que, si bé ajuden a enriquir la visió d'un fenomen tant estructural com sotmés a la implacable lògica de les conjuntures, contribueixen, de rebot, a dificultar la visió de conjunt. Tanmateix, les pretensions d'aquest centenar de fulls són molt més modestes.

I heus ací una de les seues principals virtuts: el llibre de Clotilde Navarro fa un succint però sucós repàs a la societat i les institucions educatives d'abans i de principis de la Guerra

Civil. I aquestes característiques, la brevetat i la claredat expositiva, fan d'aquest un manual absolutament recomanable a l'hora d'iniciar el lector no especialitzat en una qüestió tan densa. Perquè Navarro conjuga molt encertadament l'anàlisi de les polítiques i institucions educatives amb la indefugible panoràmica general subjacent. En aquest cas, s'hi veu perfectament l'arbre sense deixar de vista el bosc.

Cert és que el llibre es ressenteix d'alguna que altra simplificació abusiva. Especialment pel que fa a l'excessiva benevolència amb què l'autora tracta la concepció de l'educació i la política educativa republicanes. Alguns autors han cridat l'atenció sobre aquest aspecte. En la majoria dels casos, però, la denúncia no va acompanyada del necessari estudi estructural de l'educació com a eina de socialització. I aquest oblit sembla més greu als estudis que volen *aprofundir* en la qüestió, que no en aquest altre de Clotilde Navarro, que pretén una visió més panoràmica. Una visió panoràmica, però, que no deixa de banda pràcticament cap aspecte historiogràfic suscitat per la darrera literatura crítica. I és que de vegades, i sortosament, el contrari de profunditat no és necessàriament superficialitat.

M.B.